Svar på skriftligt spörsmål SSS 713/2021 rd

Svar på skriftligt spörsmål om att lindra den ekonomiska krisen inom jordbruket

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 713/2021 rd undertecknat av riksdagsledamot Paula Risikko /saml:

> Vilka åtgärder kommer regeringen att vidta och när vidtas åtgärderna för att snabbt lindra den ekonomiska krisen inom jordbruket, och
>
> ämnar regeringen ändra livsmedelsmarknadslagen för att förhandlingsmekanismen inom branschen ska fungera bättre än nu?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

När det gäller efterfrågan och utbud pågår för närvarande en mycket exceptionell störningssituation på den globala råvarumarknaden. Detta har lett till betydande prisökningar när det gäller såväl energi (olja, naturgas, el) som globala råvaror och de gödselmedel för jordbruk som har en direkt koppling till energi. Det finns en risk för att en del av jordbruksföretagen, på grund av akuta lönsamhets- och likviditetsproblem, kommer att tvingas lägga ner sin produktion även om de på lång sikt bedöms ha förutsättningar för en lönsam verksamhet. Nedläggningen av produktionen påverkar den inhemska livsmedelsproduktionen och försörjningsberedskapen.

Den 21 december 2021 föreslog direktionen för gårdsbrukets utvecklingsfond (nedan kallad Makera) införandet av statsborgen för likviditetslån inom jordbruket enligt lagen om statsborgen för likviditetslån till gårdsbruksenheter (232/2019) från och med början av 2022 på grund av den plötsliga försämringen av lönsamheten och likviditeten inom jordbruket och en utredning enligt en protokollsanteckning till den kompletterande budgetpropositionen för 2022 som regeringen gjorde den 17 november 2021. Direktionen föreslår att beloppet på bevillningsfullmakten för de nya lånen med statsborgen år 2022 ska uppgå till högst 40,0 miljoner euro. Bevillningsfullmakterna skulle finansieras med Makeras medel. Införandet av borgen är kopplad till protokollsanteckningen som regeringen i samband med det kompletterande budgetförslaget för 2022 gjorde den 17 november 2021 om införandet av likviditetslån för jordbruksföretag.

I anslutning till införandet av statsborgen för likviditetslån inom jordbruket är det nödvändigt att kapitalisera Makera för att trygga fondens ekonomiska ställning och bereda sig inför borgensförluster. Enligt regeringens protokollsanteckning är avsikten att kapitalisera fonden i ett förslag i statens första tilläggsbudget för 2022 med ett belopp som motsvarar uppskattningen av beloppet på borgensansvar för de likviditetslån som införs och som ska ersättas ur fonden.

Syftet med de statsborgen som beviljas med stöd av lagen är att trygga jordbrukets verksamhetsförutsättningar och förbättra gårdarnas likviditet i situationer där förändringar i jordbrukets omvärld eller exceptionella väderförhållanden har lett till tillfälliga ekonomiska problem för jordbruksföretag. Detta genomförs genom att bevilja statsborgen för likviditetslån som beviljas av kreditinstitut. Avsikten är att allokera borgen och de statliga stöd som ingår i dem till sådana jordbruksföretag som efter att ha klarat av tillfälliga likviditetsproblem har förutsättningar för kontinuerlig lönsam verksamhet.

För att underlätta krisen inom jordbruket är det absolut nödvändigt att åstadkomma en balans inom verksamheten på livsmedelsmarknaden. För närvarande bereds inga åtgärder som liknar inkomststöd. Den främsta metoden är att förbättra lönsamheten inom jordbruket genom att öka avkastningen på marknaden, så att den motsvarar konstaderna, och sänka produktionskostnaderna inom jordbruket. Lönsamheten ska alltså förbättras genom åtgärder på marknadsvillkor. I svåra tider är det naturligtvis nödvändigt att säkerställa finansieringen för gårdar på det sätt som beskrivs ovan.

Utbetalningen av stöd i Finland genomförs i regel så snabbt som möjligt, vilket innebär att tidsplanen för utbetalning av stöd inte kan påskyndas avsevärt år 2022. Stöden till produktionen för 2021 har i huvudsak redan betalats ut. På grund av detta är det inte möjligt att tidigarelägga utbetalningen av stöd som betalas ut på basis av produktionen för 2021.

Livsmedelsmarknadslagen reformerades i början av 2021 genom att i lagen genomföra bestämmelserna i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/633 om otillbörliga handelsmetoder mellan företag i jordbruks- och livsmedelskedjan. Den reviderade lagen har varit i kraft först från början av november 2021, därför är det ännu för tidigt att bedöma dess effekter.

Frågan om huruvida de långa prisperioderna för aktörer i livsmedelskedjan överensstämmer med god handelssed har behandlats under den senaste tiden. I detta avseende meddelade nämnden för handelskutym inom livsmedelskedjan den 15 december en rekommendation enligt vilken ett avtal till fast pris med lång prisperiod bör innehålla ett verkligt villkor för prisjustering, särskilt om de omständigheter som ligger till grund för avtalspriset, till exempel på grund av oförutsedda kostnadsökningar på marknaden, skulle förändras väsentligt. Enligt nämnden måste prisjusteringsklausulen entydigt ange den mekanism enligt vilken priset på en produkt ändras när vissa villkor uppfylls och en sådan prisändring kan knytas exempelvis till ett index. Det skulle då vara möjligt

att ändra priset i ett avtal till fast pris med lång prisperiod utan separata förhandlingar mellan avtalsparterna och utan att den andra parten i varje enskilt fall ger sitt samtycke till en prisändring.

Livsmedelsmarknadsombudsmannen har också gett ett meddelande om detta, och i meddelandet uppmanas aktörerna inom branschen att då de upprättar avtal beakta de ramvillkor som nämns i rekommendationen som meddelats av nämnden för handelskutym inom livsmedelskedjan. Ombudsmannen har också meddelat att den kommer att fortsätta utredningen av upphandlingspraxis. Dessutom har ombudsmannen med parterna i leveranskedjan diskuterat eventuella lösningar till lönsamhetskrisen. Till följd av diskussionerna har parterna i livsmedelskedjan beställt en utredning om avtalsförhållandena i livsmedelskedjan, särskilt om livsmedelskedjans förmåga att reagera på kortsiktiga marknadsförändringar. Den 31 januari 2022 behandlas utredningen vid ett möte som ombudsmannen sammankallat.

Med hänsyn till de pågående utredningarna och faktumet att den reviderade livsmedelsmarknadslagen har varit i kraft först från och med början av november 2021 är det för tidigt att bedöma behovet av ändringar i lagen. Jag konstaterar dock att man redan inom ramen för den nuvarande lagen kan ta hänsyn till exempel till avtalsvillkor som är oskäliga för den svagare avtalsparten.

Helsingfors 13.1.2022

Jord- och skogsbruksminister Jari Leppä